

तां क्रन्दमानामत्यर्थं कुररीमिव वाशती । कर्हणं बज्रं शोचन्तीं विलपन्तीं मुहुर्मुहुः ।
 सहसाऽभ्यागतां भैमीमभ्यासपरिवर्त्तिनीं । जयाहाजगरो ग्राहो महाकायः क्षुधाऽन्वितः ।
 सा ग्रस्यमाना ग्राहेण शोकेन च परिरुता । नात्मानं शोचति तथा यथा शोचति नैषध ।
 हानाथ मामिह वने ग्रस्यमानामनाथवत् । ग्राहेणानेन विजने किमर्थं नानुधावसि ।
 कथं भविष्यसि पुनर्मामनुस्मृत्य नैषध । कथं भवान् जगामाद्य मामुत्सृज्य वने प्रभो । २९८५
 शापान्मुक्तः पुनर्लब्ध्वा बुद्धिञ्चेतो धनानि च । आन्तस्थ ते क्षुधार्त्तस्य परिस्नानस्य नैषध ।
 कः श्रमं राजशार्दूल नाशयिष्यति तेऽनघ । ततः कश्चिन्मृगव्याधो विचरन् गहने वने ।
 आक्रन्दमानां संश्रुत्य जवेनाभिससार ह । तां तु दृष्ट्वा तथा यस्तामुरगेणायतेक्षणा ।
 त्वरमाणो मृगव्याधः समभिक्रम्य वेगतः । मुखतः पाटयामास शस्त्रेण निशितेन च ।
 निर्व्विचेष्टं भुजङ्गं तं विशस्य मृगजीवनः । मोक्षयित्वा स तां व्याधः प्रक्षाल्य सलिलेन ह । २९८६
 समाश्रास्य कृताहारामथ पप्रच्छ भारत । कस्य त्वं मृगशावाचि कथञ्चाभ्यागतं वनं ।
 कथञ्चेदं महत्कष्टं प्राप्तवत्यसि भाविनि । दमयन्ती तथा तेन पृच्छमाना विशास्यते ।
 सर्व्वमेतद्यथावृत्तमाचचचेऽस्य भारत । तामर्द्धवस्त्रसंवीतां पीनश्रोणिपयोधरां ।
 सुकुमाराऽनवद्याङ्गीं पूर्णचन्द्रनिभाननां । अरालपक्ष्मनयनां तथा मधुरभाषिणीं ।
 लक्षयित्वा मृगव्याधः कामस्य वशमीयिवान् । तामेवं स्रज्जया वाचा लुब्धको मृदुपूर्व्वया । २९८७
 सान्वयामास कामार्त्तस्तदबुध्यत भाविनी । दमयन्त्यपि तं दुष्टमुपलभ्य पतिव्रता ।
 तीव्ररोषसमाविष्टा प्रज्ज्वालेव मन्युना । स तु पापमतिः क्रुद्धः प्रधर्षयितुमातुरः ।
 दुर्द्धर्षान्तर्कयामास दीप्तामग्निशिखामिव । दमयन्ती तु दुःखार्त्ता पतिराज्यविनाशिता ।
 अतीतवाक्पथे काले शशापैर्न रुषाऽन्विता । यद्यहं नैषधादन्यं मनसाऽपि न चिन्तये ।
 तथाऽयं पततां क्षुद्रः परासुमृगजीवनः । उक्तमात्रे तु वचने तथा स मृगजीवनः । व्यसुः पपात मेदिन्यामग्निदग्ध इव
 द्रुमः । २९८८

इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि नलोपाख्यान पर्व्वणि दमयन्तीसर्पयासमोचने व्याधिकर्षितमोऽध्यायः ॥ ६३ ॥

॥ वृहदश्व उवाच ॥ सा निहत्य मृगव्याधं प्रतस्थे कमलेक्षणा । वनं प्रतिभयं गूढं स्त्रिलिकागणनादितं ।
 सिंहद्वीपिरुहव्याघ्रमहिषचर्मगैर्युतं । नानापक्षिगणकोर्षं चैच्छतस्करसेवितं ।
 सालवेणुधवाश्रयतिन्दुकेज्जुदकिंशुकैः । अर्जुनारिष्टसंक्षन्तं खन्दनैश्च सशालमलैः ।
 जम्बूवायलोप्रखदिरसालवेचसमाकुलं । पद्मकामलकलचक्रदम्बाडुम्बरावृतं ।
 वदरीविल्वसंक्षन्तं न्यग्रोधैश्च समाकुलं । पिप्पलातालखर्जूरहरीतकविभीतकैः । २९८९
 नानाधातुशतैर्नद्वान् विविधानपि चाचलान् । निकुञ्जान् परिसङ्गृह्यान् दरीश्चाहुतदर्शनाः ।
 नदीः सरांसि वापीश्च विविधांश्च मृगद्विजान् । सा ब्रह्मन्भीमरूपांश्च पिशाचोरगराक्षसान् ।
 पल्लवानि तडागानि गिरिकूटानि सर्व्वशः । सरितो निर्झराश्चैव ददर्शाहुतदर्शनान् ।